

Szikraesőben

A csiszolóműhelyben szikraesőt csíholnak a kövek. Az egyiknél húsdaráló négyfelé álló vágóélelt alakítják, a másiknál a kombinált fogó nyelét „fényezik”. Ami első pillanatra föltűnik a laikus embernek, az a gyorsaság. Boszorkányos ügyességgel forgatják az alkatrészeket a korongra szorítva. Megrezenek magamban, attól félttem a gépnél ülő férfit, hogy az újját is érinti a csiszoló. Persze az a lényeg, hogy ő ne féljen. Meg is kérdeztem Dávid Mihály fémciszolót, hogy előfordul-e ilyesmi.

— Nem fordulhat elő — mondja határozottan.

Különböző érdekes ember Dávid Mihály, akit nemrégiben a Munka Érdemrend bronz fokozatával tüntettek ki. Szülei a tápéi réten művelték a földet, majd beléptek a térszabó. Mihály is ott rakta a követ a teherautókra, míg arra az elhatározásra nem jutott, hogy elszegődik az iparba, és valamilyen szakmát tanul. Előbb szezonális munkákat vállalt a konzervgyárban, majd a paprikabeváltóban. Jelenlegi mesterségét — ha áttekintésen is — a focinak köszönheti. Hogyan is történt?

— Hallgattuk a tápéi község-háza előtt az angol-magyar mérközés közvetítését. A szünetben meg munkakalkulációkat olvastak be, a helyi vállalatok hívásait. A kéziszerszámgár is embereket keresett. Barátommal, Molnár Jóskaival csak egymásra néztünk, és szavak nélkül megértettük egymást, azt is, hogy a kéziszerszamba megvünk másnap reggel.

Segédmunkásként kezdtek, majd az állítóműhelybe kerültek, általában olyan helyeken dolgoztak, ahol nem volt szükség szakmára. Nyelket készítették a csavarrúzhúzóhoz, megjárátk a kovácsműhelyt, majd a csiszoló következett. Úgy tűnik, ez a végállomás. Szakmunkásoklevelet szerzett a fémciszoló mesterségből.

— Gyorsan telik az idő — mondja Dávid Mihály. — El sem akarom hinni, hogy majd harminc esztendeje vagyok itt. Jó lenne az órát visszaállítani, néha úgy érzem pedig, mintha csak tegnap lett volna.

Nézem a pergő köveket, az ezüst és arany színt játszó szikrákat úgy tűnik, mintha sok csillagszórót gyújtottak volna a műhelyben. A nyolc csiszoló több mint húsz esztendeje alakította meg a brigádját, a brigádkitüntetés arany fokozatát ötször, a vállalat kiváló brigádját címet kétszer érdemelték meg. Mit jelent a brigád?

— Előnyt semmi esetre sem, — mondják többen is egyszerre. — Inkább többletet, társadalmi tennivalókat.

Az egyének és a közösség érdekeit egyaránt. Részt vettek véradásokon, kommunista műszakokon, de elmentek Dávid Mihály családi házához építkezéséhez is segíteni, vagy Lakatos Antalnak hurcolkodni, amikor költözött. Visszakanyarodunk az időhöz, amely oly gyorsan fut. Félkapom a fejem, amikor Dávid Mihály azt mondja, hogy csak normában szeret dolgozni. Miért?

— Akinek megy a munka, az jobban szereti a normát. Őrberben nem telik az idő, csak a vekkert nézik az emberek. Meg az az igazság, hogy nem is egyformák az emberek, céljaik sem azok és az igények is eltérőek. Én szeretek dolgozni, de keresni is. Öt-hétezer forint között viszek haza havonta. Igaz, hogy állandóan délután dolgozom, elsősorban családi okok miatt, mert két kisgyerekünk van és a feleségem állandóan délelőttös. Így valamelyikünk mindig otthon lehet.

Azt mondják, hogy a minőséggel a normában is meg lehet birkózni. Aki hibás munkát ad ki a keze alól, azt másnap visszakapja és elvesz egy csomó ideje. Erdemesebb tehát az első csiszolásnál jól odafigyelni. Figyelem, felelősség, begyakorlottság, — ennyi az egész, mondják a szakemberek. Valóban ennyi?

— Ez igaz, — folytatja Dávid Mihály —, de ezen kívül akarni is kell jól dolgozni, s kell még emberi érzék is, az a bizonyos hetedik érzék. Az egyik embernek ebből több van, a másiknak kevesebb.

Sokáig beszélgettünk arról, hogy ezekből a lényeges tulajdonságokból vajon az idősebbekben van-e több, vagy a fiatalokban. Dávid Mihály szereti a fiatalokat, de mégsem egyértelmű a véleménye.

— Szívesen tanítjuk a fiatalokat, de azt tartom, hogy mindenkinél át kell esnie a tűzkeresztségen. Előbb nyugodtan, hogy megszerezzék a szükséges mozdulatokat, ezek szinte belevódhatnak az ember idegeibe. Aztán már mehet a verki, s ha a fiatal szeret is dolgozni, akkor a csiszolásban megtalálja a számítását, kedvét is leli benne. Azt mondom, hogy a mai gyerekek semmivel sem rosszabbak kezdők, mint az én korosztályom volt. Talán az igyekezet más valamivel. De az is igaz, hogy a mi időnkben nehezebb volt munkát találni. Az értelemről, a fölkészültségről szólva a mai fiatalok sokkal többet tudnak nálunk.

A munka szépségét mindenki megtalálhatja, ha akarja. Olyan cselekvés talán nincs is, amelynek ne lenne valamilyen érdekessége, szépsége. Lehet, hogy nehezen vesszük észre.

— Én azt mondom negyvennyolc éves fejjel is; ha újra meghallanám a tápéi „pléh kisbíró” invitálását, elindulnék a kéziszerszámgárba és a fémciszolást választanám. Lehet, hogy ez nem hűszívem, nem haraphatok bele a munkám eredményébe, de nagyon szép az is, amikor gyönyörűen ragyognak a fogók. Van ebben is fantázia.

Szóba hozom a magas kitüntetését.

— Nem is vártam, még akkor se nagyon hittem el, amikor elindultunk Budapestre. Gyerekkoromban álmodtam, hogy sok pénzem van, amikor fölébredtem, akkor is összeszorítottam a markomat. Az is megfordult a fejemben, hogy vajon tettem-e én annyit, hogy kitüntetést adjanak.

Hallgatom Dávid Mihályt, amint meséli, hogy vállalati kocsi vitte a fővárosba, s végigfutottak az Alföldön. Minden falut, várost tárgyanyit szemmel mustárgatott. „Katonakoromban voltam utoljára Pesten.” Az Országházat csak képről látta.

— Csodálatos épület kívül is, de belül még szebb. Néztam az Árpád-házi királyok képeit, s bizony azt is bevallom, hogy elszorult a torkom, amikor Losonczi Pál kezét fogott velem. Ilyet megérni, elképzelni álomban sem tudtam.

Azt sem tartja utolsónak, hogy a társai éppen úgy örültek kitüntetésének, mint ő maga. Petőfitelepi házat még be kell pucolni, s mielőtt visszatérne a hétköznapi gondolatokhoz, megemlíti, hogy édesanyja is menyire büszke volt a kitüntetésre. Az az asszony, aki világeletemben „szütte a gyékényt”, s még ma is elboldogul a gyékénnyel.

Ránézünk az órára és Dávid Mihály jelzi; kezdődik a műszak, két óra van. A beszélgetésre is csak úgy volt hajlandó, ha a normából nem csúpnak el egy percet sem. Elköszönök tőle, s azon nyomban fölgvullad csiszolóköve előtt a csillagszóró szikraesője.

GAZDAGH ISTVÁN

Andrássy Lajos

Az optimista

Lancsák Gergő bácsi a megye egyik közéleti fórumán óriási taps közepette bontott zászlót: „Ne fogadj el borraivalót nyugdíjastól!” jelszóval induló mozgalma már a meghirdetés pillanatában általános sikert aratott.

Mondják, hogy a gyűlés után az illetékesekhez özlöltek a felajánlások, a mozgalmat segítő bejelentések, vállalások. Állítólag a Központi Öntöde, amelynek nemcsak az irodaháza, de az egyik anyagraktára is a megyében van, üzemi lapjában képes riportot közölt Lancsák bácsiról, és a kispénzű öregek istápolójának nevezte. A riport alatt az olvasztárok és kazánkovácsok nyílt levélben bírálták a borraivaló kóros elterjedését, és sok sikert kívántak Lancsák bácsinak. Beszélük, hogy a megyei központi széntelep Mindent a vevőért nevű brigádjának tagjai, akik eddig a szénszállítások során fondorlatos trükkökkel tetemes pénzt vágtak zsebre a nyugdíjasoktól is, most kizárólag a

Az optimista

valót nyugdíjastól!” mozgalomnak csak szerény eredményei vannak.

— Lehetetlen.

— Akkor számoljon! Tőlem ebben a hónapban nem fogadott el juttat a kéményseprő. Ez egy húszas. A villanyszámláson tíz forintot spóroltam. Mivel étterembe járok, taxin nem utazom, mentő nem jött értem, a tévém jó, egy hónap alatt harminc forintot takarítottam meg. Ellenben beteg lett a feleségem. Csak egy operáció segít. Megsúgták, hogy a tanár úrnál háromezer forint a hálapénz egy ilyen műtétért. Világos? Maga mit tenne az én helyemben?

— Szóval, hogy is mondjam?... Hát...

— Én is azt tettem. De örülök, optimista vagyok és bizakodom.

— A „Ne fogadj el borraivalót nyugdíjastól!” mozgalom sikerében?

— Abban nem annyira. Tudja, azt remélem, hogy én nem betegszem meg, nem kell megműteni, és megiscsak spórolok háromezer forintot!

KISS GYÖRGY MIHÁLY

Csillagos ötös

Forradalmát éli az iskola. Elkészíttek mást tanítani benne, és azt a mást is egészen másként tanítják, mint a mi időnkben. Lázadozik a szülő, mert az egészéből nem ért egy kukkot se, és sokszor fanyalag a tanár is. Néha ketten együtt se hiszik, hogy ebből a nagy változásból értelmes dolog sült ki.

Anekdotaszaga van a történetnek, pedig minden szava igaz. Bejött egy tanyai gyerek a falusi iskolába, és azonnal belecsöppent egy dolgozatírás kellős közepébe. Nehéz volt a dolgozat, ötöst csak egy kapott, de azt csillaggal is kidíszítették: az övét. Amikor az igazgató megtudta, azonnal kiment a tanyai iskolába, mert rájött, hogy a matematikát itt még a régi módszer szerint tanítják. Tessék áttérni végre az új módszerekre!

Ágaskodnak azonnal a kérdések. Ha mindenki áttér, kinek adnak ezután csillagos ötöst? Szabad-e elhagyni azt, ami egyedül termi a jó eredményt? Aki kapásból felel, azt mondja, elhagyni bűn, legalább most vegyünk észre, hogy a régi jobb, mint az új. Aki belegondol, lehet, hogy azt mondja, igaz lehet az igazgatónak.

Azt is meg lehet érteni, hogy a tanárok fanyalognak. Főporcióták az anyagot, megtanítottak szorozni is, osztani is, elég korán, és az alapműveletek birtokában bonyolultabb feladatokat is meg tudtak oldani a gyerekek. A másik tantárgyból is megtanulták a képleteket és a szabályokat, a harmadikból is, most pedig elsősorban gondolkodni kell tanítványok. Aki a másikat megtanulta, annak az a könnyebb.

Az sem anekdota, hogy a tanítóképzésből kikerült friss tantervön át képzés tanfolyamra kellett mennie, még mielőtt az iskola küszöbét átléphetne volna. A képzésben még a régi módszert tanulta, az átképzésben

viszont az újat. Nemcsak a tanár akarta a diplomáját, kiderült, hogy meg kell fejelnie, különben nem jó.

Igazgatókkal, tanárokkal beszélgetve nagyokat lehet nevetni mostanában. Nemcsak a házból maradt ki a kémény, a tananyagból is kifelejtődhet a kör kerülete és területe. Láttam én is olyan irodalomkönyvet, amelyre megesküdtem volna, ha az el nem veszi a gyerekek kedvét az irodalom gyöngyszemeitől, akkor talán semmi. Ez is, az is a reform jegyében készült. Vagy mi nem értjük a nyitját, vagy valóban igazítani kell a szerkezetet. Ekkora változásnál nem csodálkozhatunk, ha ilyen is előfordul.

Fokozatosan be kell látnom azonban, fékezmem kell „ellenzéki” indulataimat. Két gyerekem alsó tagozatos korában megígérte, hogy megtanít a kettes számrendszerre, de még mindig nem sikerült nekik. Ők vígan használják, a hiba tehát kizárólag bennem van. Lehet, hogy az új nemzedék az új módszerek révén többet tud, mint mi? Bizony, ez is előfordulhat. A Rubik-kockát helyrepergetik akkorra, mire én megszámolom, hány színből is rakták össze. Vasárnapi ebédnél, ha megszólal valamelyik, elejtem a kanalat: olyan logikai bukfencsel válaszol valamire, amit száz év alatt ki nem találtam volna. Ahogy nőnek, úgy pipálnak le bennünket. Hogyne örülnek neki!

Láttam én is a tévében, hogy két egyetemi ember „rosszul” felelt az óvodásoknak szánt fogalmi kérdésekre, és egy percig se adtam igazat az óvodának. Azt a középiskolás tankönyvet, amiből én gyermekeim révén az irodalomelmélet tanítását tanultam meg szidni, semmi pénzért nem mosnám fehérre. Őszintén csodálom, hogy gyermekeink túlélik. Őszintén hiszem, a túlélés pusztá ténye nem erősíti meg státusában az oda nem való módszereket, de

bízom abban is, a jóból időközben még jobb lesz, és visszatér a régitől is az, ami használható. Állítólag megint kezdik keresni azokat az irkákat, amelyeknek a hátrára ráírták az egyetemes igazságot. Állítólag megint nem baj, ha megtanulja a gyerek. Akkor se baj, hogy benne van a fejében, ha elemes számológép van a zsebében.

Szakfelügyelői közvetítéssel hallottam, hogy az egyik igazgató állítólag folyamatosan fél. Nem tudja, most éppen mit felejtett el jól csinálni. Azt mondják, egy jó igazgatónak háromrezen fölüli rendeletet kellene állandóan fejében tartania. Lehet, hogy van ilyen igazgató, de igen kevés ideje maradt rá, hogy az iskola pedagógiai munkáját is áttekinthesse.

Elmentem tehát egy igazgatóhoz, megkérdezni, adminisztratív főnöknek érzi-e magát vagy pedagógiai vezetőnek. Azt mondja, a változás szelei itt is érezhetők. Igaz, hogy az adminisztratív tévedést azonnal jelzik, és megkövetelik a gyors kilgaztást, de egyre jobban érdeklődnek főlsőbb testületek is a hivatali-nál lényegesebb pedagógiai szempontok iránt.

Kisértenek persze egészen régi, sőt ásatag módszerek is. Azt mondja valaki, örömmel hallotta, meg akarják kérni egy új tankönyv bírálatára. Amikor azonban híre ment, hogy nem akarja ebbe meneszteni és fönn-tartás nélkül dicsérni, kihagyták a bírálók sorából. A régi metódus szerint az újat csak dicsérni szabad, szidni majd ráérünk később is.

Sok beszélgetésnek azonban az lett a vége, hogy legyünk optimisták. Nemcsak azért, mert a pedagógusok kenyere az optimizmus, hanem azért is, mert abból a sok újból, ami most igyekszik gyökeret ereszteni az iskolákban, valóban sok jó sült ki. Megtanították régen, hogy ennek a fának ilyen a levele, a másiknak olyan, most bevisznek egy csomó falevelet, és addig jutnak csak el, hogy van közöttük ilyen is meg olyan is. Bejött a pedagógiába az érlelés elve: mindig ébren tartunk valamit, mindig adunk hozzá egy kicsit, és csak néhány év múlva kell tudni az egészét. Aki panaszkodik, azt mondja, ha az új módszerek szerint tanuló gyermekek felnőnek, és ők kezdenek majd tanítani, ezek a gondok nekik már meg se kottyannak.

Az én gyermekeim apjukat nem tudták megtanítani a kettes számrendszerre, de saját gyerekeiket biztosan megtanítják majd. És ők is kaphatnak csillagos ötöst — ha egyáltalán így osztályoznak majd ezután is.

HORVÁTH DEZSŐ

Menet közben

1.

Kést emelt rám egy ember, aki vélte: nincs igazam — és nem volt igazam! Örööm a kést; mesteri cifra munka... de megütöttem — nem volt igazam.

2.

Élsz másokért, magadnak mitse szedve a kapható és osztható jelekből; emez meg szól — neveddel — hát, ki kérte?! s másoda dicsfényt gyűjt be érte?! a félre-üthető kezekből...

— Szólj te már helyettem mindegy már mit is szólsz: szóltam én helyetted, nem volt akkor mindegy

3.

Mint egy 100 wattos égő: még felizzott,

lobbant, vakított — s végleg kialudt.

Csak a sötétben döböntem a gyászra.

Nekem a fényben ne is magyarázza

senki: ki volt, míg élt. Halott. Halott!

Csipketerítő, karcolt zongorára.

4.

— Ki vagy? — kérdi egy jött-ment

percember — s te

bénultan nézed: — Tényleg, ki vagyok?:::